

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 61/2011-37

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. apríla 2011 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Milana Ľalíka v konaní o sťažnosti M. R., M., zastúpenej advokátkou JUDr. I. R., K., vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Michalovce v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 195/2003 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. R. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Michalovce v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 195/2003 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Michalovce p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 195/2003 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. M. R. p r i z n á v a finančné zadost'učinenie v sume 3 000 € (slovom tritisíc eur), ktoré je Okresný súd Michalovce p o v i n n ý zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Michalovce je p o v i n n ý uhradiť M. R. trovy právneho zastúpenia v sume 305,86 € (slovom tristopäť eur a osemdesiatšesť centov) na účet jej právnej zástupkyne JUDr. I. R., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 30. novembra 2010 doručená sťažnosť M. R., M. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. I. R., K., ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Michalovce (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 195/2003.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka sa žalobou podanou okresnému súdu 9. októbra 2003 domáhala proti odporcovi náhrady škody na zdraví v súvislosti s dopravnou nehodou.

Sťažovateľka v sťažnosti opísala jednotlivé úkony okresného súdu od začatia konania 9. októbra 2003 a osobitne poukázala na priebeh znaleckého dokazovania nariadeného uznesením okresného súdu z 18. decembra 2006 na účely preskúmania a doplnenia znaleckého posudku znalca MUDr. P. V. už skôr vypracovaného v konaní. Okresný súd uznesením z 18. decembra 2006 ustanovil na vypracovanie znaleckého posudku „znaleckú

organizáciu“ Lekársku fakultu UPJŠ v Košiciach a určil jej 45-dňovú lehotu na vypracovanie znaleckého posudku. Spis okresného súdu bol ustanovenej „znaleckej organizácii“ zaslaný prípisom okresného súdu z 22. januára 2007. Po písomnom oznámení dekana Lekárskej fakulty UPJŠ v Košiciach doručenom okresnému súdu 13. februára 2007, ktorým poukázal na nesprávne označenie „znaleckej organizácie“ v uznesení okresného súdu z 18. decembra 2006, okresný súd uznesením zo 16. februára 2007 zmenil svoje uznesenie z 18. decembra 2006 tak, že vypracovaním posudku poveril „znalecký ústav Univerzity Pavla Jozefa Šafárika, Lekárska fakulta“.

Sťažovateľka k priebehu tohto znaleckého dokazovania, ako i k priebehu celého konania uviedla: „... zo žiadneho... dokladu z predmetného konania nevyplýva, že by súd vydal v priebehu konania uznesenie, ktorým by znaleckému ústavu predĺžil lehotu na predloženie znaleckého posudku... súd... takmer po dvoch rokoch odo dňa vydania uznesenia, ktorým bola uložená povinnosť vypracovať znalecký posudok, uložil znaleckému ústavu poriadkovú pokutu... Ďalšia poriadková pokuta bola uložená znaleckému ústavu až dňa 10. 6. 2009, po sérii telefonátov zo strany vec prejednávajúceho sudcu znaleckému ústavu. Dňa 15. 6. 2009 bolo na základe telefonátu... oznámené, že znalecký ústav má problém zistiť, kde sa súdny spis nachádza. Napriek tomu, že znalecký ústav oznámil, že ani nevie, kde sa súdny spis nachádza, súd len urgoval predloženie znaleckého posudku a až dňa 13. 1. 2010... uložil opätovne znaleckému ústavu poriadkovú pokutu. Podaním zo dňa 8. 2. 2010... súd žiadal znalecký ústav o vrátenie spisu sp. zn. 9C/195/2003...

Od podania návrhu na začatie konania... až do súčasnosti bolo vytyčených niekoľko pojednávaní, no uskutočnilo sa len jedno pojednávanie.

Sťažovateľka vidí nesprávnosť postupu okresného súdu predovšetkým v tom, že nepostupoval dostatočne dôrazne, nevyužíval opatrenia, ktoré má k dispozícii na to, aby zabezpečil plynulosť konania a jeho efektívnosť...

Vec nemožno považovať za skutkovo ani za právne zložitú, preto s sťažovateľka domnieva, že doba, ktorá uplynula od podania návrhu, teda 7 rokov a 2 mesiace je neprimerane dlhá a ničím neospravedliteľná a nezdôvodniteľná.“

Sťažovateľka 23. februára 2010 písomne žiadala predsedu okresného súdu „o podanie informácie“ k priebehu namietaného konania, pričom z obsahu tejto „žiadosti“ vyplýva, že ňou namietala prieťahy v konaní okresného súdu. Jej „žiadost' o podanie informácie“ bola vybavená listom podpredsedníčky okresného súdu sp. zn. 1SprV/104/2011 z 25. marca 2010. Podpredsedníčka okresného súdu v liste z 8. februára 2011 podrobne opísala úkony okresného súdu smerujúce k zabezpečeniu vypracovania znaleckého posudku znaleckým ústavom na základe uznesenia o nariadení znaleckého dokazovania z 18. decembra 2006 a uviedla: „... pojednávajúci sudca vo veci priebežne koná a využíva všetky zákonné prostriedky na to, aby sa predmetné konanie ukončilo bez zbytočných prieťahov. Na strane sudcu neboli zistené subjektívne prieťahy v konaní, tieto spôsobuje znalecký ústav, ktorý doposiaľ nepredložil súdu vypracovaný znalecký posudok.“

Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd o jej sťažnosti rozhodol týmto nálezom:

„Právo sťažovateľky

– na prejednanie veci bez zbytočných prieťahov zakotvené v článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, a

– právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zakotvené v čl. 6 ods. 1 prvá veta Dohovoru,

bolo postupom Okresného súdu Michalovce vo veci sp. zn. 9C 195/2003 porušené.

Ústavný súd Slovenskej republiky prikazuje, aby Okresný súd Michalovce konal vo veci vedenej... pod sp. zn. 9C 195/2003 bez prieťahov.

Ústavný súd Slovenskej republiky zakazuje Okresnému súdu Michalovce pokračovať v porušovaní namietaných práv sťažovateľky.

Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva sťažovateľke finančné zadosťučinenie vo výške 5.000,- Eur.

Odporca je povinný nahradiť sťažovateľke všetky trovy tohto konania.“

K vyjadreniu okresného súdu zaujala stanovisko právna zástupkyňa sťažovateľky v podaní z 21. marca 2011, v ktorom aj s poukazom na okresným súdom opísaný priebeh konania zdôraznila dôvodnosť sťažnosti.

Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení z 9. marca 2011 a právna zástupkyňa sťažovateľky vo vyjadrení z 21. marca 2011 ústavnému súdu oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, preto ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, keďže od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci.

Sťažnosť v tejto veci pôvodne prijal na ďalšie konanie uznesením z 23. februára 2011 I. senát ústavného súdu v zložení Milan Ľalík (predseda senátu), Marianna Mochnáčová a Peter Brňák (sudcovia). V zmysle rozvrhu práce ústavného súdu na rok 2011 účinného od 1. marca 2011 I. senát ústavného súdu rozhoduje v tomto zložení: Peter Brňák (predseda senátu), Marianna Mochnáčová (sudkyňa) a Milan Ľalík (sudca). Z uvedeného dôvodu vec prerokoval a vo veci samej rozhodol I. senát ústavného súdu v zložení, ktoré je uvedené v záhlaví tohto nálezu.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Sťažovateľka zároveň namietala aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Ústavný súd si pri

výklade práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote. Z uvedeného dôvodu nemožno v obsahu týchto práv vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 20/02).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.“ (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru), ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou ESĽP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľky.

1. Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitosť veci, predmetom posudzovaného konania vedeného okresným súdom je nárok sťažovateľky na náhradu škody. Žaloby tohto typu tvoria štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. Napriek tomu určitú právnu a skutkovú náročnosť posúdenia nárokov sťažovateľky mohla predstavovať potreba znaleckého skúmania rozhodných skutočností pre posúdenie nárokov sťažovateľky.

2. Správanie účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd v posudzovanom konaní vedenom okresným súdom nezistil žiadne okolnosti, ktorými by sťažovateľka prispela k priet'ahom v konaní okresného súdu.

3. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu v predmetnej veci.

Ústavný súd konštatuje, že posudzované konanie okresného súdu (ktoré začalo 9. októbra 2003 a toho času trvá viac ako 7 rokov bez jeho právoplatného ukončenia) sa vyznačuje závažnou nečinnosťou okresného súdu spočívajúcou v nedostatočnom a najmä neefektívnom zabezpečovaní vykonania nariadeného dôkazu.

Okresný súd počas viac ako troch rokov nezabezpečil vypracovania znaleckého posudku znaleckým ústavom, ktorého vykonanie bolo nariadené uznesením z 18. decembra 2006, resp. uznesením zo 16. februára 2007, a nevyvodil náležité dôsledky z omeškania znaleckého ústavu s vypracovaním posudku (napr. zrušením ustanovenia tohto znaleckého ústavu na vypracovanie posudku a ustanovenie iného znalca či znaleckého ústavu). Za stavu, keď úkony okresného súdu smerujúce k vráteniu súdneho spisu od ustanoveného znaleckého ústavu boli zjavne neefektívne, okresný súd nepristúpil k prijatiu takých opatrení (napr. rekonštrukcia spisu), ktoré by umožnili ďalšie pokračovanie v konaní nezávisle od správania znaleckého ústavu. V neposlednom rade bola činnosť okresného súdu neefektívna aj v dôslednom sankcionovaní neprípustného správania znaleckého ústavu vrátane prípadného podnetu na preskúmanie prípadnej trestnoprávnej zodpovednosti osôb zodpovedných za nakladanie so súdnym spisom v ustanovenom znaleckom ústave.

Ústavný súd vzhľadom na zistené prieťahy v konaní okresného súdu ako celku nepovažuje za potrebné podrobnejšie hodnotiť jeho jednotlivé neefektívne úkony pre vyslovenie záveru o tom, že v posudzovanom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal.

Ústavný súd rozhodol v zmysle ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde a prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal bez prieťahov.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka žiadala o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia v sume 5 000 € z dôvodov uvedených v sťažnosti poukazujúc najmä na dlhotrvajúcu právnu neistotu.

Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadost'učinenia.

Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Ústavný súd považoval priznanie sumy 3 000 € sťažovateľke za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Pri ustálení sumy finančného zadost'učinenia ústavný súd prihliadal na celkovú dobu posudzovaného súdneho konania

a jeho priebeh, na mieru zavinenia okresného súdu na vzniknutých priet'ahoch v posudzovanom konaní, ako aj správanie s'ťažovateľky v konaní.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. S'ťažovateľka bola vo veci úspešná, a preto bolo potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania okresným súdom. Ústavný súd priznal s'ťažovateľke trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátkou pozostávajúce z odmeny advokátky za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2010 (prevzatie a príprava zastupovania a písomné podanie s'ťažnosti ústavnému súdu). Vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 2 v spojení s § 3 ods. 1 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2010 $1/6$ z výpočtového základu zo sumy 721,40 €, čo predstavuje za jeden úkon právnej služby odmenu v sume 120,23 € a 7,21 € režijný paušál. Odmena advokátke za poskytnuté právne služby v konaní pred ústavným súdom zvýšená o daň z pridanej hodnoty (keďže advokátka je jej platcom) predstavuje celkovú sumu 305,86 € ($120,23 \text{ €} \times 2$ plus $7,21 \text{ €} \times 2 = 254,88 \text{ €}$ plus 20 % daň z pridanej hodnoty zo sumy 254,88 €, t. j. plus 50,976 € = 305,86 €). Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

Podanie s'ťažovateľky z 21. marca 2011 nevyhodnotil ústavný súd vzhľadom na absenciu ústavnoprávneho rozmeru v jeho obsahu ako podanie relevantné na rozhodnutie vo veci samej, a preto odmenu zaň nepriznal.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne s'ťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, je potrebné pod právoplatnosťou nálezú uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. apríla 2011